

földrajzi szoftverek segítségével létrehozható a térbeli adatok vizuális megjelenítése.

A geokódok gyakorlati alkalmazhatóságát jól mutatják a következő példák. 2003 szeptemberében az Isabel hurrikán elérte a keleti partot Észak-Karolinánál. A geokódolt adatok segítségével Észak-Karolina illusztrálhatta, hogy a szervezetek, vagy gyáregységek 11 százaléka és a foglalkoztatottak 10 százaléka helyezkedett el az ártér területén. 2004-ben Floridát három hurrikán is érintette: Charley, Frances és Jeanne. Florida képes volt nyomon követni az egyes hurrikánok útját egy 20 mérföldes sávban, hogy bemutassa a foglalkoztatásra gyakorolt lehetséges hatásokat az adott területeken. A geokódolt adatok segítségével lehetővé vált a tűzvészek során olyan térképek készítése a földrajzi adatok és a statisztikai adatok kombinálásával, amely az érintett területeken és annak félmérföldes sugarában levő szervezeteket mutatta meg. De készült már térkép a foglalkoztatás alakulásának bemutatására is a nagyobb országutak mentén. Ezzel a típusú térképpel, az államok megmutathatják a magas foglalkoztatási koncentrációval rendelkező területeket anélkül, hogy bizalmas információt adnának ki. A GIS sok időt takarít meg a döntéshozatalban és a katasztrófa hatásainak előzetes és utólagos felmérésében.

A geokódolt adatokkal a BLS képes új gazdasági információk előállítására alacsonyabb szintű területi egység esetén is. A geoadatok egyéb felhasználási lehetőségeként említhetjük az üzleti foglalkoztatási dinamika fejlesztését, így lehetővé válik a munkaerőpiaci információk új dimenzióban való megjelenítése. Ezek az adatok nemcsak a meglévő adatokat korrigálják, hanem fokozzák azok felhasználási lehetőségeit is. A GIS használatával, a geokódolás és a térképészeti szoftverek segítségével sok adatsor képpel is kombinálható, így az olvasó sokkal gyorsabban dolgozza a kapott információkat, valamint be-

pillantást nyerhet a már meglévő adatokba is. Így olyan összefüggések is láthatóvá válnak, amelyeket korábban nem is észleltünk.

A geokódolás során a címek javítására fordított idő volt a legszámtöbb beruházás. A programban résztvevő államok elsődleges forrásként a címek meghatározásához az internetet, vállalati weboldalakat, online telefonkönyvet és online térképeket használtak. Ezen kívül telefonkönyvet és a telefonos megkeresést alkalmazták. Ez a két utolsó forrás biztosította a legkevésbé megbízható információkat, pedig az államok többsége a tanulmány szerint erre fordította a legtöbb időt. A legnehezebb feladat a hatósági címek megszerzése volt. Problémát jelentett az is, hogy a térképen található pontok mennyire fedik fel a szervezetek titkos adatait a címekre, foglalkoztatottakra, vagy iparágakra vonatkozóan.

2006. harmadik negyedétől kezdve az Egyesült Államok Negyedéves Foglalkoztatási és Kereseti Felvételében szereplő adatok 83 százalékát és a foglalkoztatottak adatainak 90 százalékát geokódolták. A BLS ezt az arányt rendkívül jónak tartja, és folytatja a munkát, hogy minél pontosabb adatokat állíthasson elő.

**Póka Orsolya,**

a KSH tanácsosa

E-mail: orsolya.poka@ksh.hu

**Yang, X. – Xia, G.:**

### **HIV-fertőzés Kínában**

(Gender, Migration, Risky Sex, and HIV Infection in China.) – *Studies in Family Planning*. 2006. 4. sz. 241–250. old.

A tanulmány elérhető:  
[www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1728-4465.2006.00103.x?cookieSet=1&journalCode=sifp](http://www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1728-4465.2006.00103.x?cookieSet=1&journalCode=sifp)

Hivatalos becslések szerint Kínában a HIV(Human Immundeficiencia Virus)/AIDS

(Acquired ImmunoDeficiency Syndrome)-fertőzöttek száma 2005-ben, mintegy 650 ezer fő volt. A járvány a veszélyeztetett csoportokból kiindulva egyre inkább országos méretűvé válik. Az Egészségügyi Minisztérium jelentése szerint 2005-ben az új HIV-fertőzöttek fele szexuális kapcsolat révén vált vírus hordozóvá, míg 49 százalékuk a drogok injekciós tüvel való bevitelénél betegedett meg. Az új fertőzöttek között a nők aránya a világ más országaival hasonlóan folyamatosan emelkedik, a férfi/nő arány 1997. évben 5:1 volt, ami 2002-re 4:1-re csökkent.

A megfigyelések szerint a nők HIV-veszélyeztetettségét növeli a migráció, illetve az erre visszavezethető szexuális magatartásváltozás. A faluról városba kerülő nők sokszor megélhetésük biztosítása érdekében alkalmi szexuális kapcsolatokat létesítenek, egy részüknél pedig ez válik megélhetésük forrásává. E nők egy része visszatér falujába, ahol a HIV-vírust átadja szexuális partnerének. A Kínában megváltozott piaci viszonyok hatnak a foglalkoztatottságra is, a nők számára hátrányos helyzetet teremtenek a férfiakkal szemben, azaz növekszik anyagi függőségük és a szexualitásukkal való visszaélés, így a HIV-fertőzöttség is. A pénzügyi függőségben létrejövő szexuális kapcsolatok állandósítják az engedelmességet női ideáját. A női migránsok helyzetét az is súlyosbítja, hogy a munkaerőpiacon csak alacsony státusú állásokban tudnak elhelyezkedni, többnyire a szolgáltatásokban és a szórakoztatóiparban, amely stigmatizálja és marginalizálja őket.

A tanulmányban közölt adatok abból a nagymintás felvételtől származnak, amit 2003-ban hajtottak végre. A reprezentatív minta része volt annak a vizsgálatnak, amit Dél-Kínában az ideiglenes vándorlók, valamint az intravénás droghasználatból és a szexuális magatartásból adódó HIV-kockázatnak kitétek körében végeztek. A kérdőívre a migránsok

mellett a lakóhelyüket nem változtatók is választottak. Definíció szerint Kínában azokat tekintik ideiglenes vándorlóknak, akiket hivatalosan nem regisztráltak állandó háztartástagoknak ott, ahol élnek és dolgoznak.

A mintakiválasztás háromlépcsős volt. Először megyénként és városonként választották ki azokat az ismert HIV/AIDS-eseket, drogfogyasztókat, ideiglenes vándorlókat, akik a tartományi közegészségügyi szervezetek és közbiztonsági ügynökségek regiszterében, valamint az 1995. évi minicenzusban szerepeltek. A mintába nyolc várost/megyét emeltek be, ahol a felsorolt ismérvek koncentráltabban voltak jelen. A nagyvárosok nem, de a megyeszékhelyek a minta részét képezték. A második lépcsőben minden megyében 5 várost és környékét választották ki, így 40 városkörnyék képezte az elsődleges mintavételi-egységet. A harmadik szakaszban az ott élő 18-55 éveseket választották ki és sorolták négy csoportba: HIV-pozitív, droghasználó, ideiglenes vándorló és lakóhelyét nem változtató. A bizalmas adatok miatt a kiválasztásnál nagy körültekintésre volt szükség. Természetesen sokan kimaradtak a mintából, mert nem voltak regisztrálva, mint HIV-pozitívok, vagy drogozók.

A négy listát többször átvizsgálták és a személyeket a már említett négy csoportba rangsorolták. Ha valaki például HIV-pozitív volt és drogfogyasztó is, úgy a továbbiakban csak a HIV-pozitívok listáján szerepeltették. Az elsődleges valószínűségi mintavételi egységekbe körülbelül 150 személy került a következő megosztásban: 20 fő HIV-pozitív, 30 droghasználó, 40 ideiglenes vándorló, 60 lakóhelyét nem változtató. Ha a lista kevesebb személyt tartalmazott, mint a célként meghatározott szám, akkor kiegészítették a megkívánt mértékre. A ritka előfordulás miatt nem minden mintavételi egységben lehetett biztosítani az arányokat, ezért a mintavételi egységek között az átjárhatóságot meg kellett engedni.

A felvétel idején a kérdezőbiztosok elmagyarázták a résztvevőknek a vizsgálat célját, a megtagadás jogát, időigényét és felkérték őket a vizsgálatban való részvételre. Ha a mintába tartozó személy nem volt otthon még másodsorra sem, vagy visszautasította részvételét a munkában a központi iroda új személyt jelölt ki. Az eredetileg kijelölt 5687 személyből 5499 fő egyezett bele a személyes interjúba. A kérdőíves kikérdezés általában a válaszoló lakásában zajlott le, de kérésére más helyen is lehetőség volt a kérdőív kitöltésére. A kérdezőbiztos neme mindig azonos volt a kikérdezettel, az interjú általában mandarin nyelven folyt, kivéve ha a kikérdezett más nyelvjárást beszélt.

Az adatok feldolgozásához a STATA (Statistics/Data Analysis) statisztikai szoftver 9. verzióját használták. Az elemzés középpontjába annak bemutatása került, hogy nemenként milyen a HIV-fertőzötté válás a migránsok és a lakóhelyüket nem változtatók körében, illetve milyen a női ideiglenes vándorlók veszélyeztetettsége.

A mintába került népesség képzettségében nincs különbség férfiak és a nők között, de az ideiglenes vándorlók kevésbé képzettek, mint a lakóhelyüket nem változtatók. Az előbbi csoportba tartozóknak mindössze 12 százaléka végzett középiskolát, vagy folytatott felsőfokú tanulmányokat, míg a helyben lakóknál ez az érték 24 százalék. A két csoport közötti eltérések jelentősebbek voltak a nőknél, mint a férfiaknál. Megállapítható tehát, hogy a migrációban résztvevő nőket számottevő képzettségbeli hátrány jellemzi.

A két nem foglalkoztatásában szektoronként figyelemre méltó eltérések mérhetők. A mintába került személyeknél a férfiak 9 százaléka gyárakban dolgozik, ugyanez a nőknél 6 százalék. Az építőiparban, közlekedésben, hírközlésben foglalkoztatottak aránya 8, illetve 2 százalék. A közszolgáltatásban 16, illetve 12 százalék, de a mezőgazdaságban a férfiakkal

szemben a nők dolgoznak többen (55, illetve 50 százalék). Munkanélküli a migránsok 3, a helyben lakók 1 százaléka. A migrációban részt vevők 94 százaléka nem mezőgazdasági foglalkoztatott, míg a lakóhelyüket nem változtatóknál ugyanez az arány 58 százalék. Érdekes, hogy a migránsok közül kevesen dolgoznak a kormányzathoz tartozó intézményekben (például iskolák, kórházak) és állami vállalatoknál (4%), míg a helyben lakóknál ez egy jellemző foglalkoztatási lehetőség (15%). A migrációban részt vevő nők 63 százaléka a szolgáltatási szektorban dolgozik (a férfiaknak csak 12 százaléka), míg a férfiak 23–23 százaléka gyárakban és önállóként vállal munkát.

A mintában a nemeket tekintve nem talá-lunk különbséget az alkalmi és a megélhetési szexet folytatók között (4 százalék mind a férfiaknál, mind a nőknél). Ugyanez élesen eltér a migránsok és a helyben lakók között (14, illetve 3 százalék), sőt a megélhetési szexben résztvevőknél a szorzó hétszeres (14, illetve 2 százalék). A férfiak szexuális magatartását a migráció alig befolyásolja (bár az ideiglenes vándorlás valamelyest felfelé téríti el), de a női migránsok alapvetően megváltoztatják szexuális attitűdjüket. A lakóhelyükről elköltöző nők negyede (24%) alkalmi szexkapcsolatokat folytat (az otthonmaradóknál ez 2 százalék), de egynegyedet tesz ki (24%) azok aránya is, akik és/vagy megélhetési (üzleti) szex résztvevőivé válnak (ez a helyben lakóknál rendkívül ritka, 0,3 százalék). A 12-szeres (24:2), illetve a 80-szoros (24:0,3) szorzó minden várakozást felülmúló. Ha kiszűrjük a kor, a képzettség és a családi állapot eltéréseit a migráns és nem migráns csoportok között, a szorzók számottevően csökkennek, de még mindig jelentősek maradnak (9-szeres, illetve 15-szörös).

A migráns nők szexuális magatartását foglalkoztatási águk is nagyon befolyásolja. A szolgáltatási szektorban dolgozó nők 28 százaléka-nak vannak alkalmi szexuális partnerei

és/vagy 30 százalékuk pénzért bocsátja áruba testét. A faluról városba vándorolt munkanélküli nők esetében a megfelelő értékek: 17, illetve 15 százalék.

Összegezve megállapítható, hogy a nemnek és az ideiglenes vándorlásnak van meghatározó szerepe a HIV-vírus terjedésében. A migráns nők hátrányt szenvednek a foglalkoztatásban, alacsony státusú, rosszul fizetett munkakörökben alkalmazzák őket a szolgáltató szektorban, főleg a szórakoztatóiparban. Ezek a nők sokszor megélhetésük érdekében alkalmi kapcsolatokat létesítenek, sőt egy részük „szexmunkássá” válik. Általában szexuális aktusaikban nem védekeznek, ezért gyakran megfertőzik partnereiket, így a HIV/AIDS terjedése Kínában is megállíthatatlannak tűnik.

#### Hajnal Béla

kandidátus, a Debreceni Egyetem főiskolai tanára  
E-mail: hajnalb@creative.de-efk.hu

**Bittman, M. – Rice, J. M. – Wojcman, J.:**

#### **Kapcsolat a háztartás felszereltsége és a háztartási munkákra fordított idő között**

(Appliances and their impact: the ownership of domestic technology and time spent on household work.) *The British Journal of Sociology*. 2004. 3. sz. 401–423. old.

A tanulmány elérhető:  
[www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1468-4446.2004.00026.x?journalCode=bjos](http://www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1468-4446.2004.00026.x?journalCode=bjos)

A szerzők az Ausztráliában 1997-ben készült időmérlegek alapján mutatják be a kapcsolatot a háztartásokban alkalmazott gépek, valamint a nem fizetett háztartási munkákra fordított idő között. A vizsgálat előzménye egy 1974-ben kiadott tanulmány, amely az említett tényezők összefüggéseit elemezte az Egyesült Államok háztartásaiban, az 1926 és 1966 kö-

zött eltelt időszak adatai alapján. A cikk áttekinti az Egyesült Államok viszonyaira vonatkozó lényeges megállapításokat, amelyek kiemelték az urbanizáció és a gyerekszám változásának hatását a háztartásbeli amerikai nők időfelhasználásának mind a nagyságára, mind belső összetételére. A gépesítés eltérő mértékben könnyítette meg a háztartási munkákat, például a ruhák mosását. Sokféle feltétel említhető, például a vezetékes vízellátás, a moshatóanyagok elterjedése, a mosószer új kínálata, és főleg az, hogy az Egyesült Államok háztartásai az automata mosógépet a hatvanas években elterjedten alkalmazták. A csak háztartási munkát végző nők ilyen célú időfelhasználása azonban összességében nem csökkent, hiszen több textíliát kellett mosni a négy évtizeddel korábbival összehasonlítva.

A cikk felhívja a figyelmet azokra a módszertani fogyatékoságokra, amelyek *Joann Vanek* említett tanulmányában az időfelhasználás és a felszereltség összekapcsolására jellemzők. Az eszközök állományának megbízható adatai nem állt rendelkezésre az Egyesült Államok megfigyelt háztartásaira, a mind korszerűbb eljárásokat a „sarokévszám” megemlékezésével kezelték, például az elektromos mosógép megjelenését (1925), majd ennek az automata (1949), és később a ruhaszárítással kombinált (1955) változatát vették figyelembe. A „mosd és hordd” textíliák (wash-and-wear, 1964) további fejlődést hoztak a háztartások ruhatisztításaiban. A tanulmány megállapításai a kereső foglalkozást nem végző nőkre vonatkoztak, kiemelve, hogy az alkalmazásban állók a házi munkákra csak fele annyi időt képesek fordítani, továbbá, hogy a négy évtized alatt határozottan csökken a teljes időben háztartásban dolgozók aránya az Egyesült Államokban.

További tanulmány elemezte a háztartás felszereltsége és a házi munkákra fordított idő kapcsolatát az Egyesült Királyságban 1930-ban és az 1950-ben végzett felvétel adatai